

Сажетак: У чланку се полази од разматрања односа националних и наднационалних идентитетских образаца у савременој политичкој теорији и пракси. Аутор износи аргумент да је идеја о „светској држави“, супротно самопрокламованој замисли и заједно са идејом о универзалном моделу либерално-западне демократије, заправо послужила управо за афирмацију америчког националног интереса. Политички пројект САД у протеклој деценији реализован је као синтеза неопрагматизма, постмодернизма и криптошмитијанизма, и недостатак јасне и доследне идеолошке профилисаности један је од основних разлога неуспеха овог пројекта, као и пропратног дискредитовања идеја демократије и плурализма. Пројект ЕУ, с друге стране, као први транснационални савез у историји, појмовно и практично садржао је могућност за образовање политичке заједнице са другачијим идентитетским обрасцем, али недостатак концептуалног оквира и сагласја око водећих принципа довео је до нарастајућег утиска о нереалности европског идентитета, било да је реч о правној или нормативној компоненти. Контекст у којем се стратешка конвергенција САД и ЕУ непрестано повећава довео је у питање не само политички субјективитет ЕУ, већ и европску идеју демократије и структуру међународних односа у целини. Арбитран однос према питању националног идентитета и међународном праву произвео је дилему о избору Србије између Косова и Метохије и ЕУ, чиме је ЕУ непосредно стала на страну конституисања произвољног „друштва демократија“, као производа идеје либералног интервенционизма.

Кључне речи: национални идентитет, демократија, транснационални идентитет, Косово и Метохија, Европска унија, САД, либерални интервенционизам.

Национални и наднационални идентитети

Упркос чињеници да је протекла деценија у економском, али и у политичком и културном смислу обележена као доба глобализације у безмало свим западно-неолибералним друштвима, идеја о глобалном друштву као парадигми савремености сусрела се са бројним противречностима и на теоријском и на практичном плану. Одустајање од тезе о „крају историје“ [\(1\)](#) (и истовремено јачање идеје о новом „повратку историји“) показало је да најдаље што се може ићи када је реч о могућностима стварања

Пише: Богдана Кољевић
уторак, 17 јун 2008 02:00

глобалног идентитета

као савршене и крајње категорије – а да се при томе не упадне у замку пуке теоријске фикције – јесте правац мишљења о једном општем прогресивистичком духу као супериорнијем и савременијем у односу на национални идентитет.

[\(2\)](#)

На тај начин, дошло је до специфичног обнављања деветнаестовековне идеје о прогресу – сада у спрези са новим видом

материјализма

као

доминантним обликом идеологије западне политичке праксе

[\(3\)](#)

Један од парадигматичних и најважнијих производа овог процеса свакако је идеја о *светској држави*

(

Weltstaat

).

Међутим, с обзиром на то да је идеја о *Weltstaat* неретко праћена ставовима који изричито потврђују да је реч о својеврсној

Pax Americana

као универзализацији, тј. глобализацији самопрокламованог *демократског поретка САД*

, већ на појмовном нивоу није сасвим јасно колико се у поменутом политичко-теоријском дискурсу заправо ради о покушају артикулације новог облика *наднационалног идентитета*

, а колико о проналажењу формуле

за легитимисање управо америчког националног интереса.

На тај начин питање

о највишем облику наднационалног идентитета

, питање о грађанину света као

појединцу који остварује универзални модел либерално-западне демократије

непосредно се трансформише у питање

о националном идентитету

– што једнако на другим нивоима и у сличном смислу важи и за питање *суверенитета*

[\(4\)](#)

као и за практичне облике успостављања и деловања светских

међународних цивилних и војних организација и савеза од УН до НАТО

[\(5\)](#)

Пише: Богдана Кољевић
уторак, 17 јун 2008 02:00

Целокупна унутрашња и спољна политика САД, утемељена на идеји националног интереса, и на теоријском и на практичном плану у савременом облику артикулисана је као нарочити вид еклектицизма који почива на *криптошмитијанизму* [\(6\)](#) и покушају његове универзализације у постмодерном кључу. У средишту замисли о криптошмитијанизму налази се идеја о

америчком националном интересу

виа

глобалном интересу

, тј. о облику национализма са израженим империјалним карактером, истовремено руковођеним мишљењем да његова превласт значи успостављање „најбољег могућег света“

Чак, међутим, и када се остави по страни целокупан нормативни аспект и расправа о идеји „политичке етике“, као и чињеница да је покушај формулисања и актуелизације идеје о глобалном идентитету од стране САД вишеструко компромитован, чиме су истовремено доведене у питање и дискредитоване управо либералне идеје *демократије*

,
мира

,
толеранције и плурализма

– остаје питање да ли је ова врста нелегитимне супституције, такорећи идентитетске преваре, изнова показала да промишљање универзалног хуманитета уопште може бити спроведено кроз категорије националног или глобалног идентитета, као и да ли је могуће другачије мишљење о њиховом међуодносу.

[\(7\)](#)

Један од основних разлога, дакле, због чега пројект *Pax Americana* као *светске државе* није успео

[\(8\)](#)

– сем грешака у политичкој стратегији и тактици и невезано од разлога етичке оправданости и аргумената политичке етике – управо је недостатак принципијелности, јасне идеологије и њеног доследног спровођења. Удаљен од сопствене либералне традиције

[\(9\)](#)

као

пар ехцелланце

примера могућности и реалности истовременог функционисања демократије и идентитета нације отворене спрам универзалног хуманитета, савремени пројект САД обележила је недоречена синтеза

неопрагматизма, постмодернизма и криптошмитијанизма

, у којој је сем грађанског

виа

приватног идентитета и повременог изазивања колективне националне шизофреније

Пише: Богдана Кољевић
уторак, 17 јун 2008 02:00

као у случају „рата против тероризма“

[\(10\)](#)

и темељне идеолошке изградње антитерористичког дискурса и тзв. политике безбедности – све остало доведено у питање.

Оно што се догодило на појмовној равни јесте некритичко афирмисање *индивидуалног идентитета* као

појединачне егзистенције конституисане на равни остварења сопствених интереса (*идеологија савременог материјализма и неопрагматизма*

) и нове идеје грађанства у којој је појединац прва и последња инстанца

(*идеологија људских права и постмодернизам*

). На тај начин, имплицитно је доведено у питање легитимисање

ма ког

облика

колективног идентитета

–

националног као и наднационалног

– у смислу да се индивидуална егзистенција (најчешће утемељена на облицима

негативне слободе) појављује као врховни етички и политички арбитар, чије је право

ео ипсо

изнад сваке обавезе.

[\(11\)](#)

Индивидуални идентитет надмашио је (интер)национални.

[\(12\)](#)

Стога ни најмање није необично да је и на теоријској и на практичној равни, нарочито у последњој деценији, дошло до својеврсног политичко-филозофског померања *Zeitgeist*-а у Европу, која је, и од најугледнијих савремених теоретичара САД, препозната као *топос*

за могућност образовања нове

логике и етоса заједнице

.

[\(13\)](#)

Европска унија, кроз дуги развојни процес, појавила се као први транснационални савез у историји и њеним образовањем без сумње

се отворила теоријска могућност за другачију праксу политичког, као и за формирање

новог облика идентитета

заснованог на основним принципима европске културне традиције

.

Остављајући по страни овом приликом питање европоцентризма, који се у радикалној варијанти појављује као дискурс

”
The West and the Rest

“
,
(14)

и чињеницу да јесте вишеструко релевантно на који начин ће се актуелизовати концепт другости и разлике (као и у којем смислу се разлика појављује као конститутивна), основно питање које се намеће у политичком кључу превасходно се односи *на могућност образовања нове заједнице и на реалност њеног идентитетског обрасца*

.

Европски идентитет, као парадигматични пример западног идентитета, за разлику од привида интернационализма САД, настојао је да се у протеклом периоду уобличи и прикаже кроз савез који пре свега функционише управо као *правна интернационална заједница*, регулисана скупом институција и идентификација, од Међународног суда правде до Женевске конвенције. У том смислу, дилема између разумевања Европе као „заједнице према праву

“ на изванредан начин однекла је практичну превагу у односу на мишљење о европском идентитету као „заједници према вредностима“. Шпеманова

(15)

тврдња, према којој Европа будућности треба да се конституише као *правна заједница*

(која прихвата и штити мање заједнице и њихове вредности, али се сама дистанцира од тога да се афирмише као заједница по вредностима), испоставила се делотворнијом, с обзиром на културне, религиозне, етичке и друге нормативне разлике које владају у савременој Европи, у којој стање понајвише подсећа на особиту *discordia concors*

, иманентну европском духу – али овај пут настале тек последично, тј. као *резултат недостатка концептуалног обрасца и сагласја око водећих принципа*

.

У том смислу, основни разлог због којег унутар тзв. европске стварности постоји раширени осећај да је Европа нешто *нереално*, на граници имагинарног конструкта и делимично фундиране савремености, управо се налази у чињеници да се ни нормативна различитост – и то понајвише када је реч о образовању *идентитета*

– не може узети у искључујућем облику мита о паралелним мирољубивим коегзистенцијама. То значи да је Европу – уколико се тежи трајнијем и постојанијем уобличењу *европског идентитета*

Пише: Богдана Кољевић
уторак, 17 јун 2008 02:00

које надилази раван бриселских параграфа, али и митолошког конструкта неутемељеног у реалним оквирима – потребно конституисати на другачијим основама. Тачније, поменуто

нереалност

једнако сведочи о политичком и културном фактицитету у којем

нормативна

компонента и даље и готово

per definitionem

игра важну улогу у образовању

идентитета

и због чега се, након индивидуалног, национални идентитет у пракси неретко испоставља као саморазумљивији и први начин идентификације. Друга ствар о којој сведочи нереалност европског идентитетског пројекта је да иако различитост можда пре свега треба тражити у вредностима – што је истовремено једна од основних идеја мишљења о савременој демократији – ипак сем јединства правне заједнице, мора постојати нешто што ту заједницу утемељује и успоставља однос међусобне обавезности међу њеним члановима.

Другим речима, то значи да је својеврсни *sine qua non* европског, али и сваког интернационалног идентитетског обрасца, у битном смислу ипак потребно тражити

и у врсти нормативне компоненте

, уколико се тежи образовању

идентитета заједнице

која је више од пуког збира својих чланова, тј. уколико је основна тенденција изградња идентитета који се не своди на

формални идентитет

. Уколико се, међутим, идеја европског идентитета редукује искључиво на његов

процедурални

карактер, што представља други вид легитимног интерпретативног модела и одговара концепту демократског плурализма, онда се као основ европске заједнице појављује

правни процедурализам

на темељу којег се овај идентитет успоставља. У политичкој стварности Европске уније

врста таквог пројекта спроведена је кроз усвајање мноштва корпуса закона који

представљају процес усаглашавања између више нација, те се на тај начин основ

европске заједнице и европског идентитета конституише и заснива управо и пре свега

на идејама

легалитета

и

легитимитета

.

То је контекст унутар којег се јавља питање да ли у савременом демократском

Пише: Богдана Кољевић
уторак, 17 јун 2008 02:00

друштвено-политичком оквиру европски идентитет постоји *sui generis* и да ли је у случају САД и ЕУ реч о два сасвим различита политичка и културна модела који се фундаментално разликују.

(16)

На којој равни дискурса се, дакле, може говорити о

европском идентитету

а да такав говор буде различит од говора о

западном идентитету

и

идентитету Запада

у целини? Тим пре када се има у виду да су политичкој стварности неке од кључних европских институција (од којих се питање о европском идентитету не може раздвојити), попут, у крајњој линији,

и саме ЕУ

, битно повезане са

трансатлантским организацијама

, од којих неке чине и њихов саставни део? У сличном смислу, дакле, поставља се питање да ли се

Европа

данас може појавити као

ново име

за

западни субјект

и за

потрошени и неуспели пројект политичког интернационализма САД

, оличеног у

савременој верзији постмодерног и прагматичног криптошмитијанизма

?

У друштвено-политичком контексту, међутим, који сем економског и културног контекста представља неопходни *топос* за остварење новог европског идентитета, у протеклом периоду показало се да је овај пројект на врло озбиљан начин управо *сâм себе довео у питање*

. С обзиром на то да је за ЕУ као одлучујући и најважнији моменат постављена управо идеја

правне заједнице

отворено кршење сопствених правних аката, попут Уговора о ЕУ и Уговора о оснивању ЕЗ, као и основних норми међународног права и повеље УН – што се догодило

баш на примеру нелегалног и нелегитимног признања једностране независности Косова и Метохије од стране водећих држава чланица ЕУ

– јасно сведочи да је на политичком нивоу

европски идентитет

данас једнак

западном идентитету

Косово и Европска Унија: питање идентитета и демократије?

Пише: Богдана Кољевић
уторак, 17 јун 2008 02:00

виа
идентитету САД
и да стога
Европа још увек не постоји на начин аутономног политичког субјекта.

Свакако да су примери за ово многоврсни, а без сумње да је легитимно могуће навести и контрапримере – попут неслагања већине европских земаља са америчким ратом у Ираку или „ратом против тероризма“. С друге стране, чињеница да „*стратешка конвергенција између Европе и САД у целој протеклој деценији није била ближа него*“ [\(17\)](#)

сведочи о
убрзаном и нарастајућем степену идентификације
између САД и ЕУ, који је на многим нивоима већ тешко разлучити. У таквом сплету околности управо питање Косова и Метохије има одлучујућу улогу.

Србија између Косова и Метохије и Европске уније

Да је управо косовско питање из темеља довело у питање *идентитет Европе*, независни и *самостал*

ни политички субјективитет ЕУ

, као и

европску идеју демократије

– да је стога случај Косова и Метохије посведочио да Европа изнова пролази кроз својеврсно стање самопроизведене политичке незрелости – једним делом је парадоксално, док другим, међутим, упућује на логичку и политичку сложеност са далекосежним последицама и по Србију и по Европску унију, као и по питању српског националног и европског идентитета и српску и европску демократију. Најзад, реч је о теоријском и практичном преседану којим се отвара *ново поглавље у међународним односима, као и питање демократије у целини.*

Прецизније, питање признања једнострано проглашене независности Косова отворило је низ најозбиљнијих теоријских и практичних питања и довело до новог преиспитивања односа међу њима: *питања државе, нације, идентитета, суверенитета, међународних односа*, *међунар*

одног права

,
демократије

,

Пише: Богдана Кољевић
уторак, 17 јун 2008 02:00

интернационалног идентитета

битно су

трансформисана управо новим практично-политичким одлукама ЕУ

, тј. њених водећих држава-чланица да иступе против међународног права. Чин признавања дела територије суверене и демократске државе за аутономну државну творевину, у том смислу, није само

par excellence

постмодерни политички гест

којим се изнова покушава афирмисати

крај идеја државе и суверенитета

, као и оснажити нова идеја о

крају међународног права

из досадашње европске теорије и праксе. Чин признавања у овом случају истовремено је и чин стварања нове

етничке државе

на Балкану (и то друге етничке државе истог народа), у Европи, што за најнепосреднију последицу има и чињеницу да се не може легитимно тврдити да је

идеја националне државе

и, аналогно,

националног идентитета

, превазиђен облик заједништва, неадекватан савременом свету.

[\(18\)](#)

Ово је само један од очигледних теоријско-практичних парадокса деловања ЕУ. Наиме, с обзиром на то да се такав процес противправног признавања независности Косова од стране европских гласноговорника истовремено афирмише као

начин и пут за приближавање и Косова и Србије Европској унији

(и приближавању Србије и Косова као „суседа“), логички следи да управо образовање нових

националних држава

доприноси укључивању у једини

транснационални савез

, а то је ЕУ.

Невоља са овом интерпретацијом, међутим, која би у идеалтипском облику могла пронаћи рационално утемељење у аргументацији о различитим нивоима остварења идентитета, заједнице, суверенитета и демократије (и теоријски није незанимљива идеја), почива у чињеници њене селективне примене. *Србија* би, за разлику од свог „суседа“, заправо требало да

превазиђе идеју националног идентитета

и одрекне се Косова, као

par excellance

примера српског идентитетског обрасца како би се прикључила савезу ЕУ. Ова врста

теоријске и практичне селективне примене односа према националном идентитету

од стране водећих земаља чланица ЕУ још један је у низу показатеља не само темељне

Пише: Богдана Кољевић
уторак, 17 јун 2008 02:00

теоријске конфузије, већ управо немогућности успостављања европске политичке самосталности и у основи такође произилази из приступа и политичке праксе и интереса САД.

[\(19\)](#)

У одбрани Косова и Метохије Србија се на тај начин нашла у јединственој историјској ситуацији у којој се ретко једна држава налази, тј. у ситуацији да одбрана њеног *националног идентитета*

истовремено представља чин одбране

европског идентитета

и самог појма европског идентитета – било да се он разумева као заједница према *праву*

или заједница према

вредностима

– или у облику синтезе ових елемената, у виду европског грађанства којим се успоставља јединствени транснационални идентитет. У случају Косова и Метохије афирмација

националног идентитета

је управо афирмација

транснационалног идентитета

. Сабраност два догађаја у једном чину без сумње представља ретку политичку појаву (а у извесном смислу и нарочиту

појаву политичког

) и повратно такође упућује на чињеницу да, минималистички говорећи, политичка пракса доказује да није нужно да се ова два облика идентификације увек или *per definitionem*

налазе у међусобно искључујућем односу, што последично отвара нови простор за расправе о феноменима савремене политике и демократије.

С друге стране, и не мање значајно, потезом признања самопрокламоване независности Косова и Метохије Европа је истовремено показала да је у стању да одбаци не само сопствене *вредности* на којима је саздана (нормативни оквир), већ и *правне и политичке принципе на којима је утемељена*

и да не може да испоштује ни формални

демократски процедурализам

[\(20\)](#)

Са косовским преседаном Европа се одлучила да прекрши акте сопственог „друштвеног уговора“

, специфичног облика демократије, тј. остварења „воље народа“ на којем је саздана – попут Уговора о ЕУ и Уговора о оснивању ЕЗ, чиме је криза европског идентитета

Пише: Богдана Кољевић
уторак, 17 јун 2008 02:00

добила на новој актуелности и интензитету. С обзиром на пресудан утицај САД на европску политику – поготово на начин на који је она обележена косовским случајем – одговор на питање о томе да ли је могуће раздвојити *европске* и *атлантске* интеграције или је реч о једном *јединственом процесу евроатлантског савезништва* постаје више него транспарентан.

Посебан предмет разматрања је питање какве су последице оваквог политичког развоја по идеју и будућност Европе, као и пратећи мотив о томе колико је реално очекивати трансформацију *евроамеричког политичког концепта у европски концепт*. Друго питање је питање о српском националном идентитету, статусу Косова и Метохије и уласку Србије у Европску унију. Србија стоји пред избором очувања сопствене државе са Косовом и Метохијом и националног идентитета с једне стране, и вишеструко проблематичне идеје *евроатлантских интеграција* и „европског“ идентитета сумњивог статуса са друге.

Када је реч о првом, *sine qua non* европског концепта, налик „пролегомени за једну будућу Европу“, садржан је у теоријској и практичној неопходности дистанцирања од америчког пројекта квазиглобалног идентитета у правцу остварења правне и политичке заједнице европских народа утемељеног на демократском систему вредности. Да би се пројект ЕУ легитимисао као европски пројект и реална политичка заједница, потребно је практично афирмисати смисао „европског идентитета“ и њему својственог демократског плурализма заснованог на међународном праву.

Чињеница да се Србији, међутим, нуди убрзан пријем у ЕУ управо у тренутку када овај савез демонстрира највећу политичку блискост у протеклој деценији интересима и политици САД и озбиљан недостатак сопственог политичког субјективитета – заједно са чињеницом да је ова врста убрзаног приступа условљена управо српским *de facto* признавањем независности Косова и Метохије – сведочи да је реч о избору између очувања *државе*, *суверенитета*, *владавине* *међународног права* и *концепције међународних односа*

Пише: Богдана Кољевић
уторак, 17 јун 2008 02:00

заснованих на том праву и
анархичне постмодерне постпринципијелности
, у којој се
питања државе и права
стављају
ad acta

и суспендују на неодређено време, у име нејасног и полуреалног суверенитета ЕУ и провизорног политичког прагматизма у којем се инструментализација неретко (као у случају европског признања независности Космета, условљеног политичким притиском САД) претвара у самоинструментализацију.

У сличном смислу, избор између Косова и Метохије и Европске уније у *савременом политичком контексту*

представља избор између појмовног утемељења и конкретног емпиријског модела остварења

националног и транснационалног идентитета

, с једне стране, и утапања у

хибридни виртуелни модел евроамеричког глобалистичког индивидуализма

, у оквиру којег превладавање релативистички схваћеног концепта разлике коегзистира са заједничким именитељем у форми западне материјалистичке парадигме.

Да историјска изузетност српске ситуације, међутим, није сасвим специфична и потпуно *ex nihilo*

, јасно је када се има у виду да у оној мери у којој политика Србије према Косову представља одбрану управо европских принципа и идеје европског идентитета, аналогно и позиција Русије у косовском питању, као и низа других неевропских земаља (од Кине, Индије до Јужноафричке Републике), такође се појављује као залагање за европске вредности, нарочито у аспекту међународноправног поретка, какав је успостављен након 1945.

Штавише, питање Косова и Метохије могуће је разумети једино у контексту целокупних промена западне теорије и праксе политичког последњих деценија, као што је и отпор овим праксама у одлучујућем смислу део шире светске друштвене и политичке борбе, која не само да превазилази домен политичких разлика у Србији већ се у потпуности јавља као део борбе низа земаља и дивергентних друштвених група против савремених облика западне хегемоније. Битно је уочити да, на тај начин, Србија у борби за очување Косова и Метохије *не постаје ни „десна“ ни „лева“*, тј. да је реч о питању које структурно надилази идеолошке поделе и у којем интензитет одбране националног идентитета на изузетан начин кореспондира афирмацији транснационалног идентитетског обрасца. У сличном смислу, отпор различитим нелегитимним политичким праксама САД, као и

Пише: Богдана Кољевић
уторак, 17 јун 2008 02:00

земаља чланица ЕУ, јавља се и са левице и са деснице – у виду борбе против глобализма, неолиберализма или империјалне политике – што представља додатан аргумент да је борба о којој је реч у извесном смислу борба „и за једно и за друго.“
[\(21\)](#)

Демократија, САД и ЕУ

Питање демократије у савременом политичком контексту неодвојиво је од назначеног односа националних и наднационалних идентитетских образаца, као и конкретних пракси друштава која се именују као демократска. Веза идентитета и демократије истовремено је, теоријски и историјски, садржана у самом *појму демократије*, као и у различитим облицима њеног функционисања у заједницама. Стандардна научна класификација, у оквиру које се разликује идеја демократије мале заједнице и идеја модерне представничке демократије (прикладније за веће заједнице) наилази на потешкоће када је реч о дефинисању демократије у постојећој европској парадигми . *Појава и развој заједнице ЕУ, у том смислу, представља сасвим нов и специфичан изазов за демократску теорију и праксу*

. Чињеница да је демократија у овом моделу могућа и начелно остварива једино уколико се на битан начин веже за процес конституционализације, у исто време упућује на степен релевантности овог процеса, који је опет неодвојив од јачања правног система ЕУ – уоквиреног уговорима који дефинишу институције ЕУ – који земље чланице обавезује управо да делују у складу са принципима *владавине права*

На тај начин, *питање демократије изнова се и у новом контексту појављује као структурно повезано с питањем владавине права* , што повратно упућује на чињеницу *да сваки вид кршења или неодређене суспензије правних норми и процедура за последицу такође има и директно угрожавање и нарушавање демократије* . Стога чињеница да је у случају Косова и Метохије први пут у послератној историји дошло до нелегитимног и нелегалног признања независности дела једне државе чланице УН, упркос свим принципима међународног права, као и афирмације ове нелегалности од стране релевантних институција попут Европског парламента, говори управо о томе да је на тај начин најозбиљније доведена у питање сама *европска демократија*.

Истовремено, то је и један од разлога због којег је питање Косова Европи донело огромну напетост, која се још није испољила до краја и чије последице ћемо у наредном периоду тек гледати.

[\(22\)](#)

У том смислу, признање независности Косова и Метохије од стране европских држава означило је специфичну врсту пристајања уз политику САД, у оквиру којег потези попут игнорисања институција УН и кршења међународноправног поретка потврђују идеју о томе да је процес о којем је реч сложенији, дуготрајнији и далекосежнији, тј. да се пре свега односи на постепену реализацију успостављања *новог западног постмодерног (постјуридичког?) система*.

У политици САД у протеклој деценији ова тенденција исказана је кроз став да УН треба заменити некаквом „Лигом демократских земаља“ (Мекејн), што одговара раније уобличеној идеји о „*друштву демократија*“ (Олбрајт), док се на конкретном примеру Косова и Метохије односи на Међународну управљачку групу за Косово. Идеја о друштву које се повремено окупља у циљу разматрања водећих светских проблема сама по себи, свакако, није ни нелегитимна ни антидемократска, али чињеница да је посреди модел који је осмишљен за политичко деловање независно и противно постојећим правним институцијама последично отвара питања о демократији у политичком идентитету ЕУ о којој је реч.

У том контексту постаје јаснија проблематичност идеје о новим облицима суверенитета који се више не односе на суверенитет државе, већ треба да се реализују у политичким заједницама и савезима „више врсте“ или сасвим да ишчезну као анахрони модели који не одговарају глобализованој стварности (идеја постсуверене заједнице). Теоријска и практична невоља је у томе што се ове идеје неретко појављују као афирмација *демокра*

тије
чиме се образује мисао о

демократији

contra

суверенитету

, као парадигми политичке савремености која у потпуности кореспондира назначеној идеји о

друштву демократија

.

На тај начин, *демократија* се ставља *с другу страну суверенитета*, чиме се *основни принципи институција попут УН*

– једнакост суверених држава, заштита суверенитета и територијалне целовитости свих чланица УН – не само на озбиљан начин доводе у питање већ се и имплицитно

проглашавају неадекватним за

савремену виа западну теорију и праксу демократије

Косово и Европска Унија: питање идентитета и демократије?

Пише: Богдана Кољевић
уторак, 17 јун 2008 02:00

. Ова врста произвољне интерпретације демократије, у којој се настоје легитимисати акције (као у случају Косова) сасвим противно међународном праву, као и претпоставкама демократије и политичке стабилности, имају за циљ управо пребацивање политичког центра одлучивања са релевантних институција на Северноатлантску алијансу.

У процесима успостављања „друштва демократија“ реч је о стога не само о проблематичној постмодерној визији „демократије у настајању“, већ и о структурним променама у западној политичкој пракси, које на непосредан начин доводе до јачања сепаратистичких покрета, пораста антизападних тенденција и отварања најозбиљнијих питања, као што су темељи архитектуре безбедности у свету и урушавање целокупне конструкције међународног права.

Оваква пракса „демократских друштава“ директно стоји у вези са тријумфом доктрине *либералног интервенционизма*

, преко које су САД, а потом и ЕУ (управо у смислу у којем је спољна и безбедносна политика ЕУ, која чини други стуб у структури ЕУ, уведена и као део структуре НАТО), у протеклој деценији настојали да афирмишу

contradictio in adjecto

у виду

демократије силе

. У том смислу, на дубоко парадоксалан начин се испоставило да управо као што је политичка пракса САД угрозила сопствене темеље и начела демократије, и Европа је довела у питање сопствену демократску традицију, приклањајући се новим облицима (пост)сувереног заједништва, којима је истовремено довела у питање и европски идентитет.

Богдана Кољевић

Kosovo and European Union: Questions of Identity and Democracy?

Summary: In this article the author argues...

Key words: national identity, democracy, transnational identity, Kosovo and Metohia, European Union, US, liberal interventionism.

Библиографија

Critchley, S., *Infinitely Demanding*, Verso, London-New York, 2007.

Badiou, A., *Polemics*, Verso, London-New York, 2006.

Negri, A. and Hardt, M., *Multitude – War and Democracy in the Age of Empire*, Penguin Books, New York, 2005.

Cini, M., *European Union Politics*, Oxford University Press Inc., New York, 2003.

Butler, J., *Prekarious Life – The Power of Mourning and Violence*, Verso, London-New York, 2004.

Rifkin, J., *The European Dream: How Europe's Vision of the Future is Quietly Eclipsing the American Dream*, New York, Penguin, 2004.

Fukuyama, F., *The End of History and the Last Man*, Free Press, 1992.

Пише: Богдана Кољевић
уторак, 17 јун 2008 02:00

Fukuyama, F., *State-Building, Governance and the World Order in the 21 Century*, Cornell University Press, 2004.

Fukuyama, F., *America at the Crossroads: Democracy, Power, and the Neoconservative Legacy*, Yale University Press, 2006.

Habermas, J., *Between Facts and Norms*, The MIT Press, Cambridge , Massachusetts , 1998.

Habermas, J., *The Inclusion of the Other* , The MIT Press, Cambridge , Massachusetts , 1998

Levinas E., *Entre Nous*, Continuum, New York, 2006.

Rorty, R., „Osvrt na američki vek“, *Fragmenta Philosophica* , Karpos, 2007.

Fonte, J., „Liberal Democracy vs. Transnational Progressivism“, *Orbis* , Summer 2002.

Бодријар, Ж., „Дух тероризма“, *Нова српска политичка мисао*, вол. ХИВ, 2007, но. 1–2.

Hall, S., „The West and the Rest: Discourse and Power“, *Formation of Modernity* , Polity Press, Cambridge, 1992.

Muller, T., „Us and Them“, *Foreign Affairs* , March–April 2008.

Speamen, R., „Transit – Europäische Revue“, Nr. 21/2001.

Shea, J., „Facing the Future“, *The Journal of International Security Affairs*, Spring 2008.

Фусноте:

1. Тезу о “крају историје” изнео је Фукујама први пут у делу Фукујама, Ф. *The End of History and the Last Man*, Free Press, 1992.

Ову тезу Фукујама још увек донекле заступа и у делу

Fukuyama, F. *State-Building, Governance and the World Order in the 21 Century*, Cornell University Press, 2004

, али у последњој књизи аутор одустаје од сопствене тезе, на којој је заснован целокупни савремени неолиберални дискурс. Опширније видети

Francis Fukuyama, *America at the Crossroads: Democracy, Power, and the Neoconservative Legacy*, Yale University Press, 2006.

2. Fonte, J., „Liberal Democracy vs. Transnational Progressivism“, *Orbis*, Summer 2002.

3. О материјализму као основној парадигми Запада видети Badiou, A., *Polemics*, Verso, London-New York, 2006.

4. Овде превасходно мислимо на савремене дебате о питању суверенитета, у којима је реч управо о томе да залагање за нове другачије облике суверености која „трансцендира“ сувереност државе – као и дискурси о постсуверености – у конкретној политичкој пракси најчешће афирмишу принцип селекције, по којем је сувереност одређених држава изван и изнад суверености неких других.

5. Када је реч о савезу НАТО, као парадигматичном примеру трансатлантског војног савеза, јасно је да у њему превласт имају САД, које су управо и предводиле више од десетине најскоријих операција алијансе. С друге стране, када је реч о институцији УН, ствари су несумњиво сложеније. У томе и почива изузетна релевантност питања Косова

Пише: Богдана Кољевић
уторак, 17 јун 2008 02:00

и Метохије за будућност међународне политике, с обзиром на то да покушај делегитимисања СБ УН баш по питању Косова по свему судећи представља симптом дуге и дубље политичке кризе са далекосежним последицама.

6. Critchley, S., *Infinitely Demanding*, Verso, London-New York, 2007, str. 133–148.

7. Ако је, наиме, теоријско-практични образац деловања САД у протеклој деценији настојао да демонстрира вешту замену теза у овом смислу и однос *национално-глобално* представи као *м* *еђусобно искључујући* у контекстима у којима било идеје национализма или глобализма нису одговарале стратешким *националним интересима САД* – на појмовном нивоу он није успео да на одлучујући начин легитимише *ма коју идеју о идентитету* или успостави њену превласт. У непосредном политичком контексту тежња за апсолутном доминацијом једне нације *пер дефинитионем* морала је – као што се на реалполитичком плану и догодило – произвести буђење промишљања о савременом облику националног заједништва код других народа и држава, те је отуд, већ у свом зачетку, нехотично доприносила стварању нове мултиполарности – али и *обнављању идеје о националном идентитету* и порасту њене популарности. Опширније о томе да ће управо национални идентитети бити одлучујуће политичке одреднице у деценијама које долазе видети Muller, T., „Us and Them“, *Foreign Affairs*, March-April 2008.

8. Да су САД у опадању, слажу се чак и аутори попут Ричарда Рортија. Видети Рорту, Р., „Осврт на амерички век“, *Fragmenta Philosophica*, Karpos, 2007.

9. Реч је о томе да је савремена политичка пракса САД подједнако удаљена од сопствених „очева оснивача“ и идеја Џејмса, Хамилтона и Медисона, као и традиције либералне политичке филозофије – попут Џона Лока и Хане Арент – у којој се у својим најбољим видовима огледала.

Пише: Богдана Кољевић
уторак, 17 јун 2008 02:00

10. Видети нпр. Бодријар, Ж., „Дух тероризма“, *Нова српска политичка мисао*, вол. XIV, 2007, но. 1–2.

11. Свакако да је чињеница да је овај дискурс истовремено праћен криптошмитијанском логиком, повремено актуелизованом за сврхе спољне и унутрашње политике САД сасвим амбивалентна. Специфичност конструисаног *привида политичког*, међутим, почива управо на овој очитој противречности: залагање за афирмацију индивидуалности прикрива криптошмитијанизам као парадигматични облик националистичког екстремизма, док радикализам идеје о људским правима (савремени либерализам) онемогућава код појединца образовање свести о заједници.

12. Истовремено, ово је и један од основних разлога због чега је целокупан *дискурс о идентитету* 3
апао у теоријски (а онда и практички) ћорсокак. Ствар је пре свега у томе да је у радикализацији и инсистирању на идеји „индивидуалности“ некако остало заборављено да се и индивидуални идентитет подразумева конститутивни однос с другим на основу којег се образује. Видети нпр.
Levinas E.,
Entre Nous,
Continuum, New York, 2006

13. Од најскоријих анализа видети Butler, J., *Precarious Life – The Power of Mourning and Violence*,
Verso, London - New York, 2004. и
Rifkin, J.,
The European Dream: How Europe's Vision of the Future is Quietly Eclipsing the American Dream
, New York, Penguin, 2004.

14. Холова основна идеја је да се увек мора имати у виду да се универзално „непрестано ствара“, артикулише и реартикулише под условима културног превођења – као и да сваки идентитет, укључујући западни, и „европски“ увек почива на властитим „другим“. Опширније видети Hall, S., „The West and the Rest: Discourse and Power“, *Formation of Modernity*,
Polity Press, Cambridge, 1992.

15. Spaemann, R., „Transit – Europäische Revue“, Nr. 21/2001.

16. Rifkin, J., *The European Dream: How Europe's Vision of the Future is Quietly Eclipsing the American Dream*, New York, Penguin, 2004.

17. Shea, J., „Facing the Future“, *The International Security Strategy Journal*, Spring 2008.

18. Да није реч о „превазиђеном облику“ политичке заједнице, опширније видети Muller, T., „Us and Them“, *Foreign Affairs*, March–April 2008.

19. Селективни приступ национализму карактеристичан је за савремену политичку праксу САД. С једне стране, реч је о изузетности америчког национализма, а са друге о посебном статусу који се додељује одређеним националним идентитетима, чије постојање одговара америчким националним интересима.

20. У савременим концепцијама као што је каснији Хабермасов рад процедурализам се појављује као минималистички и основни услов који обезбеђује функционисање демократске праксе. Опширније видети Habermas, J., *Between Facts and Norms*, The MIT Press, Cambridge, Massachusetts, 1998, као и Habermas, J., *The Inclusion of the Other*, The MIT Press, Cambridge, 1998.

21. Negri, A. i Hardt, M., *Multitude – War and Democracy in the Age of Empire*, Penguin Books, New York, 2005.

22. Реакције које су уследиле у Шпанији, Белгији, али и у Републици Српској у првим месецима након самопроглашене независности само су неке од назнака напетости са којима ће се Европа суочити.

Косово и Европска Унија: питање идентитета и демократије?

Пише: Богдана Кољевић
уторак, 17 јун 2008 02:00
